

BA ZÁRÓVIZSGA TÉTELEK ÉS JAVASOLT SZAKIRODALOM

I. EGYETEMES FILMTÖRTÉNET

I. Az amerikai film nagy korszakai a II. világháború végéig (a némafilm: a klasszikus hollywoodi film elbeszélése, stílusa, jelentős rendezői; a hangosfilm kibontakozása; a hollywoodi stúdiórendszer és műfajok, 1930-1945)

Thompson, Kristin – Bordwell, David: A klasszikus hollywoodi film; Hangosfilmek az Egyesült Államokban; A hollywoodi stúdiórendszer. In: *A film története*. Budapest: Palatinus Kiadó. 2007. 91-103; 217-223; 238-259.

II. Az európai avantgárd némafilm kibontakozása és fénykora (impresszionizmus, szürrealizmus, expresszionizmus); az orosz-szovjet montázsiskola filmjei (Vertov, Kulesov, Eisenstein, Pudovkin)

Thompson, Kristin – Bordwell, David: A francia impresszionista irányzat; Németország a 20-as években; Megerősödő állami ellenőrzés és a montázsirányzat 1925-1930. In *A film története*. Budapest: Palatinus Kiadó. 2007. 112-123; 126-138; 149-163.

Eisner, Lotte H.: Az expresszionista filmművészet születése. In: *A démoni filmvászón*. Budapest: Magyar filmitézet-Filmvilág-Szellemkép. 1994. 23-37.

Gelencsér Gábor (szerk.) A montázs In: *Képkorszak. Szöveggyűjtemény* Budapest: Korona Kiadó. 1998. 71-88.

III. Realizmus a filmművészetben: a francia lírai realizmus; az olasz neorealizmus

Thompson, Kristin – Bordwell, David: Filmipar és filmgyártás az 1930-as években; Olaszország: neorealizmus és ami utána következett. In: *A film története*. Budapest: Palatinus Kiadó. 2007. 307-316; 384-395.

Bazin, André.: A filmművészet realizmusa és az olasz iskola. In: *Mi a film*. Budapest: Osiris. 2002. 369-397

IV. Szerzőiség és művészfilm: Federico Fellini, Michelangelo Antonioni és Luis Buñuel művészete

Kovács András Bálint: Melodráma és modernizmus; A zárt szituációs dráma; Analitikus minimalizmus: az Antonioni-forma; Lelki táj?; In: *A modern film irányzatai*. Budapest: Palatinus Kiadó. 2005. 106-115; 136-139; 171-175;

Bazin, A.: Országúton, Cabiria éjszakai vagy utazás a neorealizmus végére. In: *Mi a film*. Bp. Osiris Kiadó. 2002. 449-467.

Thompson, Kristin – Bordwell, David: Federico Fellini (1920-1993); Michelangelo Antonioni (1912-2007); Luis Buñuel In: *A film története*. Budapest: Palatinus Kiadó. 2007. 452-454; 454-455; 444-446

V. Szerzőiség és művészfilm: Ingmar Bergman művészete; a brit újhullám

Kovács András Bálint: Mentális utazás; Expresszív minimalizmus. In: *A modern film irányzatai*. Budapest: Palatinus Kiadó. 2005.127-130; 182-187

Thompson, Kristin – Bordwell, David: Ingmar Bergman (1918-2007); Nagy-Britannia: realista dráma. In: *A film története*. Budapest: Palatinus Kiadó. 2007. 446-449; 482-484

Brit filmtörténet. <http://mmi.elte.hu/szabadbolcseszet/>

VI. Újhullámok Kelet-Európában: lengyel, cseh és szovjet film

Thompson, Kristin – Bordwell, David: Új film a Szovjetunióban és Kelet-Európában. In: *A film története*. Budapest: Palatinus Kiadó. 2007. 486-496

Kovács András Bálint: Közép-Európa; A cseh groteszk realizmus. In: *A modern film irányzatai*. Budapest: Palatinus Kiadó. 2005. 344-350

Kovács András Bálint: Kelet-Európa: a szocialista realizmustól a neorealizmusig; Heroizmus kontra modernizmus; Jerzy Kawalerowicz: az első modern lengyel szerző. In: *A modern film irányzatai*. Budapest: Palatinus Kiadó. 2005. 307-315

VII. A francia új hullám és új film

Kovács András Bálint: Az 1959-es év; A Hiroshimától a Marienbadig; modernizmus és az elitfilm . In: *A modern film irányzatai*. Budapest: Palatinus Kiadó. 2005. 315-318; 327-332.

Thompson, Kristin – Bordwell, David: Franciaország: új hullám és új film. In: *A film története*. Budapest: Palatinus Kiadó. 2007. 471-479

VIII. A német újfilm (Oberhausen utáni fiatal film; az új német film: Fassbinder, Herzog, Wenders filmjei)

Elsaesser, Thomas: A német újfilm Németországa. In: *A német újfilm*. Budapest: Palatinus Kiadó. 2004. 247-270

Thompson, Kristin – Bordwell, David : Fialalok filmjei Németországban. In: *A film története*. Budapest: Palatinus Kiadó, 2007. 484-486

IX. Új Hollywood és az amerikai független film (R. Altman, Woody Allen, John Cassavetes, St. Spielberg, M. Scorsese, Fr. F. Coppola, G. Lucas)

Thompson, Kristin – Bordwell, David : Hollywood hanyatlása és felemelkedése. In: *A film története*. Budapest: Palatinus Kiadó. 2007. 539-561

X. Az egyetemes és magyar dokumentumfilm történetének legfontosabb korszakai

Bordwell, David – Thompson, Kristin: *A film története*. Budapest: Palatinus, 2007. 204-206. 331-339. 506-517.

Szilágyi Erzsébet: A magyar dokumentumfilm elmúlt 50 éve. In. Kisfaludy András (szerk.): *Rejtőzködő történelem*. Budapest: MADE. 2003. 95-108.

Thompson, Kristin – Bordwell, David: Államilag és intézmények által támogatott dokumentumfilmek; A személyes dokumentumfilm felé; Direct cinema. In: *A film története*. Budapest: Palatinus Kiadó. 2007. 331-335; 504-510; 511-517

Zalán Vince: *Fejezetek a dokumentumfilm történetéből*. Budapest: Magyar Filmtudományi Intézet és Filmarchívum. 1983 (Filmművészeti könyvtár 70). 175-234

II. MAGYAR FILMTÖRTÉNET

XI. A magyar némafilm; a hangosfilm kezdetei, a harmincas évek filmje (műfajok, stílusok, rendezők, sztárok)

Kőhádi Zsolt: *Tovamozduló ember továbbmozduló világban. A magyar némafilm 1896–1931 között*. Budapest: Magyar Filmintézet. 1996

Balogh Gyöngyi–Király Jenő: „Csak egy nap a világ...”. *A magyar film műfaj- és stílustörténete 1929–1936*. Budapest: Magyar Filmintézet. 2000

Szalay Károly: *A geg nyomában*. Budapest: Magvető. 1972. II. fej. A magyar filmvígjáték karaktere I. (Eszmék, művek, alkotók); III. fej. A magyar filmvígjáték karaktere II. (Komikus szerkezetek és komikus elemek)

XII. A negyvenes évek magyar filmje; neorealista törekvések a magyar filmben

Nemeskürty István: *A képpé varázsolt idő*. Budapest: Magvető. 1983

Nemeskürty István: *A magyar film története. (1912–1963)* Budapest: Gondolat. 1965

Szőts István-összeállítás. *Metropolis* 1998/nyár

XIII. A modern magyar film a hatvanas években (BBS, Jancsó Miklós, Szabó István, Gaál István, Kósa Ferenc, Makk Károly, Sára Sándor)

Bíró Yvette: Stílusproblémák a mai magyar filmművészetben. Jegyzetek Fábri Zoltán és Máriássy Félix rendezői stílusáról. *Filmkultúra* 1962/május: 3–46.

Jancsó Miklós-összeállítás. *Metropolis* 2002/3-4

Makk Károly-összeállítás. *Metropolis* 1999/3-4: 73–138

Marx József: *Szabó István. Filmek és sorsok*. Budapest: Vince Kiadó. 2002. 48–135.

Görffy Miklós: A lélek halott vidékei. Gaál István: Holt vidék In: *A tizedik évtized*. Budapest: Palatinus– Magyar Nemzeti Filmarchívum. 2001. 226-244

XIV. Szubjektív szerzőiség és dokumentarizmus a hetvenes években (Huszárik Zoltán, Makk Károly, Szabó István, Maár Gyula, Sándor Pál, Dárday István, Ember Judit, Schiffer Pál, Tarr Béla filmjei)

Gelencsér Gábor: A szerzői stílus; Dokumentarizmus. In: *A Titanic zenekara. Stílusok és irányzatok a hetvenes évek magyar filmjében*. Budapest: Osiris. 2002. 58–126, 199-276

XV. A hetvenes évek parabolái és közéleti tematikájú filmek; groteszk a hetvenes és nyolcvanas években (az ötvenes évek-filmek; Kardos Ferenc, Gyarmathy Livia, Böszörményi Géza, Gothár Péter)

Gelencsér Gábor: A parabolikus forma. A szatíra és a groteszk In: *A Titanic zenekara. Stílusok és irányzatok a hetvenes évek magyar filmjében*. Budapest: Osiris. 2002. 127-198, 334-381

XVI. Experimentalizmus és „transzparens stílus” (Bódy Gábor, Jeles András, Erdély Miklós)

Erdély Miklós: *A filmről*. Budapest: Balassi – BAE Tartóshullám – Intermedia. 1995

Gelencsér Gábor: *A transzparens stílus*. In: *A Titanic zenekara. Stílusok és irányzatok a hetvenes évek magyar filmjében*. Budapest: Osiris, 2002. 382-416

Peternák Miklós (szerk.) *Végtelen kép. Bódy Gábor írásai*. Budapest: Pesti Szalon. 1996

XVII. A nyolcvanas évek filmje (új érzékenység és új akadémizmus); kitekintés a kilencvenes évek irányzataira, műfaji törekvések

Kovács András Bálint: Nyolcvanas évek: a romlás virágai; A történelmi horror. In: *A film szerint a világ*. Budapest: Palatinus. 2002. 240-282, 283-313

III. FILMELMÉLET

XVIII. A film korai pszichológiai megközelítése

A) Az orosz montázsiskola és a korai avantgárd esztétikája

B) Rudolf Arnheim gondolatai a filmről

Arnheim, Rudolf: Új Laokoón. In: *A film mint művészet*. Budapest: Gondolat. 175—201

Eisenstein, Sz.M.: A film negyedik dimenziója. In: *Eisenstein válogatott írások*. (ford. Berkes I.) Budapest: Áron Kiadó. 1998 [1929]. 133-150

Eisenstein, Sz.M. A filmforma dialektikus megközelítése. In: *Eisenstein válogatott írások*. (ford. Berkes I.) Budapest: Áron Kiadó. 1998 [1929]. 115-132

Elsaesser, Thomas: Dada/Film. (ford. Ragó A.) *Metropolis* 2000/3: 12-25. (<http://emc.elte.hu/~metropolis/metropolis.html>) (2010. szeptember 28.)

Gunning, Tom Az attrakció mozija: a korai film, nézője és az avantgárd. (ford. Kaposi I.) In: Kovács A.B. (szerk.) *A kortárs filmelmélet útjai*. Budapest: Palatinus Kiadó. 2004 [1992]. 292-303

XIX. A filmkép ontológiája és a modernizmus születése

A) Balázs Béla gondolatai a filmről

B) André Bazin és André Bazin Kracauer megközelítése

Astruc, André: Egy új avantgarde születése: a kamera mint töltőtoll. In: *Fejezetek a filmesztetikából*. [Kép, mozgókép, kultúra] Budapest: Múzsák. 1977 [1959] 133-137

Balázs, Béla: *A látható ember. A film szelleme*. Budapest: Gondolat, 1984. 38-79; 134-171; 205-234

Bazin, André: Tilos a montázs. (ford. Baróti Dezső) In: *Mi a film?* Budapest: Osiris, 1995 [1958]. 48-59

Bazin, André: A fénykép ontológiája. (ford. Baróti Dezső) In: *Mi a film?* Budapest: Osiris, 1995 [1958]. 16-23

Bazin, André: A filmnyelv fejlődése. (ford. Baróti Dezső) In: *Mi a film?* Budapest: Osiris, 1995 [1958]. 24-43

Bazin, André: A francia Renoir. (ford. Örkényi Zsuzsa.) In: *Mi a film?* Budapest: Osiris, 1995 [1958]. 227-256

XX. Ökológiai és kognitív filmelmélet

A) Az ökológiai filmelmélet és a konstruktivizmus

B) A fokalizáció és a film hatásmechanizmusa

- Allen, Richard: Reprezentáció, illúzió és a film. (ford. Mánfai A.) *Metropolis* 1998/4-1999/1: 49-65 [1993]
- Anderson, J.D.: Folyamatosság. In: *The reality of illusion: an ecological approach to cognitive film theory*. Carbondale: Southern Illinois UP. 1996. (elektronikus formában)
- Bordwell, David: Érvelés a kognitivizmus mellett. (ford. Borsody Gy.) *Metropolis* 1998/1999/4-1: 66-72 (<http://www.c3.hu/scripta/>)
- Bordwell, D. *Elbeszélés a játékfilmben*. (ford. Pócsik A.) Budapest: Magyar Filmintézet. 1996. [1985] 42-60
- Deleyto, Celestino: Fokalizáció a filmi elbeszélésben. *Apertúra*, 2005/1. (<http://apertura.hu/2005/osz/deleyto/index03.htm>)
- Grodal, Torben: Megismerés, érzelem, az agyműködés folyamatai és a narráció. (ford. Kis A.) In: Vajdovich Gy. (szerk.) *A kortárs filmelmélet útjai*. Budapest: Palatinus Kiadó. 2004. 402-441. [1997]

XXI. A filmi elbeszélés szintje és típusai

A) Az elbeszélés szintjei és viszonyaik

B) A klasszikus, a művészfilmes és a parametrikus elbeszélési formák

- Bordwell, D. *Elbeszélés a játékfilmben*. (ford. Pócsik A.) Budapest: Magyar Filmintézet. 1996. [1985]. 61-75; 162-177; 217-238; 283-297.
- Branigan, Edward: *A narráció szintjei*. (ford. Czintos Emese) In: *Narrative comprehension in film*. London/New York: Routledge. 86-124. [1992] (elektronikus formában)
- Burch, Noël: Narráció, diegézis: küszöbök és határok. (ford. Kaposi I.) *Metropolis* 1998/2: 28-39 (<http://metropolis.org.hu/?pid=16&aid=64>) (2010. szeptember 28.)
- Kovács András Bálint: Film és elbeszélés. In: *A film szerint a világ*. Budapest, Palatinus Kiadó. 2002. 7-83
- Thompson, Kristin & D. Bordwell: Tér és elbeszélés Ozu filmjeiben. *Metropolis* 2009/1: 20-42
- Wenders, Wim (1999) [1982]: Lehetetlen történetek. In: Zalán V. (szerk.) *Wim Wenders. Írások, beszélgetések*. (ford. Fésős A. és Zalán P.) Budapest: Osiris. 185-195.

XXII. A film mint test és a film mint „mozgáskép”

A) A fenomenológiai filmelmélet alapjai

B) Gilles Deleuze megközelítése

- Deleuze, Gilles: *A mozgás-kép*. (ford. Kovács András Bálint) Budapest: Osiris. 2001 [1983]. 80-99; 120-138; 257-280
- Grodal, Torben: Megismerés, érzelem, az agyműködés folyamatai és a narráció. (ford. Kis A.) In: Vajdovich Gy. (szerk.) *A kortárs filmelmélet útjai*. Budapest: Palatinus. 2004 [1997] 402-441
- Nánay Bence: Merleau-Ponty és a film. Akció és percepció a moziban. *Metropolis* 2005/3: 52-61
- Sobchack, Vivian: Amit az ujjaim tudnak. A cinesztéziai szubjektum avagy a testi tekintet. (ford. Liszka T.) *Metropolis* 2004/3: 30-51

XXIII. Feminista, Pszichoanalitikus és Queer elmélet

- Carroll, Noël: A varrat. *Metropolis* 2005/1: 58-67. [1998]
- Gabbard, Glen: Pszichoanalízis és film. *Thalassa* 2004/3: 5-16. [2002]
- Metz, Christian): A képzeletbeli jelentő, (ford. Józsa Péter) In: *Filmtudományi Szemle* 1981/2 [1975]. 57-103.
- Rose, Gillian: Pszichoanalízis: vizuális kultúra, vizuális élvezet, vizuális széthullás. (ford. Czifra Réka) In: Blaskó Ágnes – Margitházi Beja (szerk.) *Vizuális kommunikáció. Szöveggyűjtemény*, Budapest: Typotex. 2010 [2001]. 217-263
- Mulvey, Laura: A vizuális élvezet és az elbeszélő film. (ford. Juhász Veronika) In: Vajdovich Györgyi (szerk.) *A kortárs filmelmélet útjai*, Budapest: Palatinus Kiadó. 2004 [1975]. 249-267. Vagy: *Metropolis* 2000/4: 12-23.
- (<http://www.c6.hu/metropolis/?pid=16&aid=118>) (2010. február 12.)
- de Lauretis, Teresa: Női filmek új megközelítésben. Esztétika és feminista filmelmélet. (ford. Beck András) *Metropolis* 2000/4. [1990] (<http://www.c6.hu/metropolis/?pid=16&aid=119>) (2010. január 28.)

XXIV. A film szemiotikája, retorikája és vizualitása

- Barthes, Roland: A kép retorikája. (ford. Angyalosi Gergely) *Filmkultúra* 1990. (XXVI.) 05., 64-72. Vagy: Blaskó Ágnes – Margitházi Beja (szerk.) *Vizuális kommunikáció. Szöveggyűjtemény*, Budapest: Typotex. 2010 [1964]. 109-124.
- Barthes, Roland: A harmadik értelem. (ford. Kálmán László) *Filmspirál* 7. 1997/2.: 1-15. [1970]
- Carroll, Noël: A horror paradoxona. (ford. Buglya Zs.) *Metropolis* 2006/1: 32-66. [2006] (<http://metropolis.org.hu/?pid=16&aid=50>) (2010. szeptember 28.)
- Mitchell, W. J. T.: A képi fordulat. (ford. Hornyik Sándor) *Balkon* 2007/11-12. [1992] (http://www.balkon.hu/2007/2007_11_12/01fordulat.html) (2010. február 14.)
- Moriarty, Sandra: Vizuális szemiotika – elmélet. (ford. Czifra Réka) In: Blaskó Ágnes – Margitházi Beja (szerk.) *Vizuális kommunikáció. Szöveggyűjtemény*, Budapest: Typotex [2005]. 85-107
- Pasolini, Pier Paolo: A forgatókönyv mint 'másik struktúra felé törekvő struktúra. (ford. Szávai János) In: *Eretnek empirizmus*. Budapest: Osiris. 2007 [1965]. 233-242. Vagy: *Mindenszentek és halottak között*, Budapest: Új Mandátum – Montázs. 2000. 58-65. Vagy: Kenedi János (szerk.) *Írók a moziban*, Budapest: Magvető. 1971. 679-685.
- Williamson, Judith: Reklámmunka. (ford. Czifra Réka) In: Blaskó Ágnes – Margitházi Beja (szerk.) *Vizuális kommunikáció. Szöveggyűjtemény*, Budapest: Typotex. 2010 [1975]. 125-146.

XV. A film mint médium és az újmédia

- Benjamin, Walter: A műalkotás a technikai sokszorosíthatóság korszakában. (Kurucz Andrea fordításának Mélyi József általi átdolgozása) (http://aura.c3.hu/walter_benjamin.html) Az eredeti fordítás: *Kommentár és prófécia*. Budapest: Európa. 301-334. [1936]

- Lukács György (1977) [1916]: A film poétikája. In: *Ifjúkori művek*. Budapest: Magvető. 594-600.
- Manovich, Lev: A film mint kulturális interface. (ford. Vajdovich Györgyi) *Metropolis* 2001/2., 24-43. [1997] (<http://www.c6.hu/metropolis/?pid=16&aid=44>) (2010. február 6.)
- Manovich, Lev: Mi a film? (ford. Gollowitzer Dóra Diána) *Apertúra* 2009/ősz. [2001] (<http://apertura.hu/2009/osz/manovich-3>) (2010. február 13.)
- Paech, Joachim: Miért média? (ford. Faluhelyi Krisztián) *Apertúra* 2012/tavasz [2008] (<http://apertura.hu/2012/tavasz/paech-miert-media>) (2012. június 30.)
- Sobchack, Vivian: A vászon és a képernyő színhelye. (ford. Kaposi I.) *Metropolis* 2002/3-4. [1994] (<http://metropolis.org.hu/?pid=16&aid=304>) (2010. szeptember 28.)